

Titel:

Graafjansdijk 8-10, Knokke. Sloop gemeentelijke depot.
Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem
(bureauonderzoek)

DEEL 2: Verslag van Resultaten

Project

Sloop gemeentelijk depot
Graafjansdijk 8-10
8300 Knokke-Heist

Opdrachtgever

AGSO Knokke-Heist
't Walletje 104, bus 101 (zone E)
8300 Knokke-Heist

Uitvoerders

Frederik Roelens
Dieter Verwerft
Griet Lambrecht

Inhoudstabel:

0. Privacy Fiche

Verslag van resultaten

I. Beschrijvend gedeelte

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding
3. Historisch-archeologische voorkennis
4. Onderzoeksopdracht
 - 4.1 Vraagstelling m.b.t. het onderzochte gebied
 - 4.2 Randvoorwaarden
 - 4.3 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen
5. Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

II. Beoordeling

1. Fysisch-geografische situering
2. Historisch-cartografische situering
 - 2.1 algemeen: het ontstaan van Knokke-Heist
 - 2.2 historische situering van het projectgebied
3. Archeologische voorkennis
4. Gaafheid van het terrein: verstoringen
5. Synthese
6. Afweging noodzaak verder onderzoek
 - 6.1 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering
 - 6.2 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering
7. Samenvatting
 - 7.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek
 - 7.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek
8. Bibliografie
9. Bijlagen

I. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1. Administratieve gegevens:

Projectcode bureauonderzoek:	2017 C200
Naam aanvrager:	Frederik Roelens
Erkennings nummer:	OE/ERK/Archeoloog/2016/00105
Naam site:	Graafjansdijk 8-10, Brugge: Code: KH17GJ

Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder: AGSO Knokke-Heist

't Walletje 104, bus 101, B-8300 Knokke-Heist

Uitvoerder: AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Auteurs: Frederik Roelens, Dieter Verwerft en Griet Lambrecht

Wetenschappelijke begeleiding: niet van toepassing

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: West-Vlaanderen, B-8300 Knokke-Heist, Graafjansdijk 8-10

Bounding box: 75200.8m – 226026.1m; 75234.0m – 226028.2m; 75241.8m – 226097.6m;
75213.3m – 226129.5m; 75175m – 226131.7m; 75148.9m – 226086.5m; 75198.5m – 226072,8 m

Naam site Graafjansdijk 8-10, Knokke-Heist (KH17GJ)

Kadaster: Knokke-Heist, afdeling 3, sectie H, perceelsnummers 704f, 706k, 706l

Relevante termen thesauri Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

Periode: maart 2017

Archeologische verwachting: zeer lage tot geen archeologische verwachting

Aanleiding van het onderzoek: verstoring van de bodem door sloop gemeentelijk depot

AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Komvest 45

8000 Brugge

T +32 [0]50 44 50 43

E frederik.roelens@brugge.be

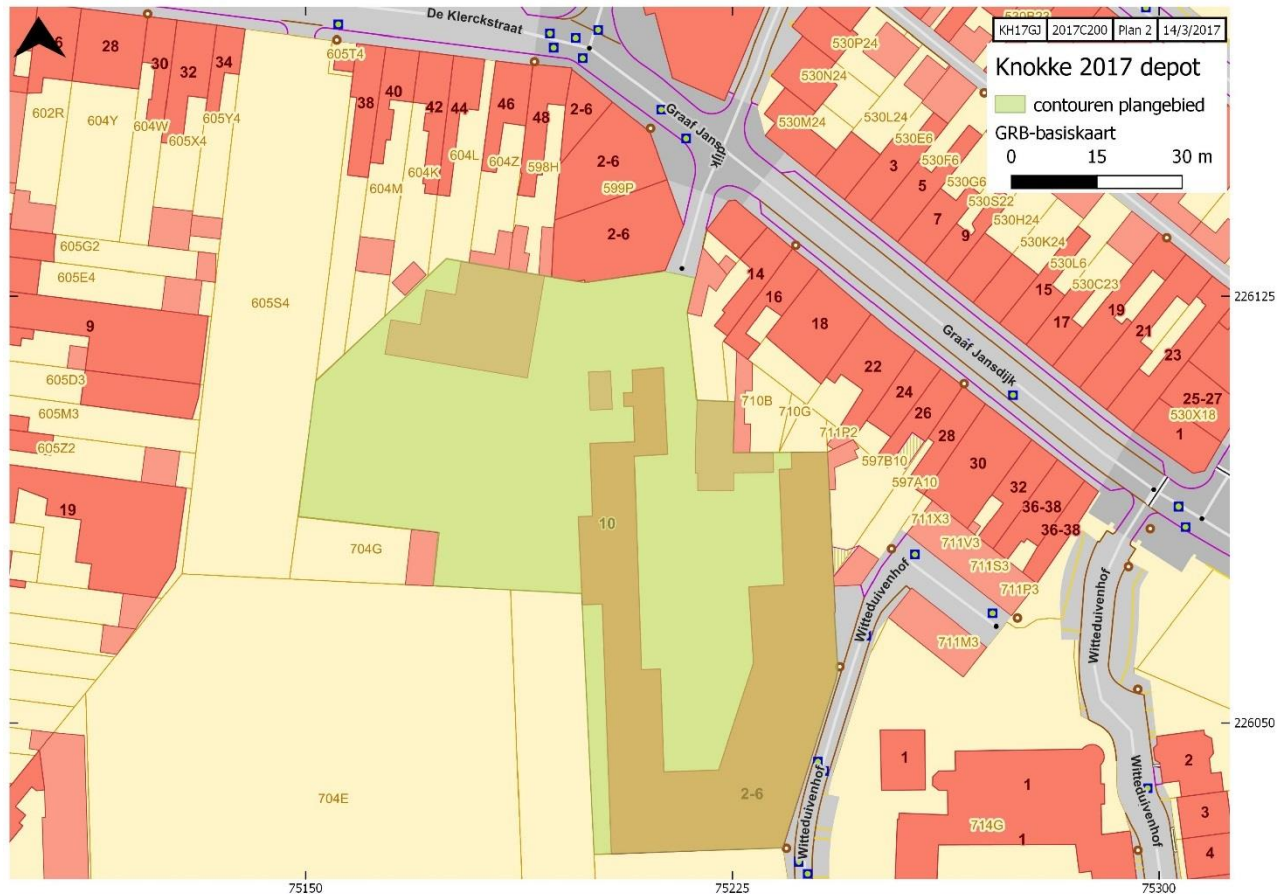
© AardeWerk-Raakvlak Archeologisch Onderzoek. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak.

Figuur 1: Het projectgebied gesitueerd t.o.v. Vlaanderen (blauwe ster)

Plan 1: Het projectgebied weergegeven op de topografische kaart (groene polygoon)

Plan 2: Het projectgebied weergegeven op het GRB, met aanduiding van de kadastrale gegevens (groene polygoon).

2. Aanleiding

Deze archeologienota kadert in een geplande stedenbouwkundige aanvraag. De bouwheer, AGSO Knokke-Heist, wil de bestaande gemeentelijke depots slopen. Het gaat om vervallen gebouwen, werkplaatsen en garages die zich situeren achter de woningen gelegen langs de Graaf Jansdijk te Knokke-Heist.

Het plangebied bevindt zich op het grondgebied Knokke-Heist, in de deelgemeente Knokke. Op het gewestplan is de hoofdbestemming 'woongebied (0100)' (Plan 3 in bijlage). Ten westen bevindt zich een kerkhof, ten oosten paalt het perceel aan de Witteduivenhof. De totale perceelsoppervlakte meet 5882 m², hiervan is 2228 m² bebouwd.

Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt of een beschermde archeologische site. De totale perceelsoppervlakte daarentegen is wel groter dan 3000 m² en de effectieve bodemingreep bedraagt meer dan 1000 m². Hierdoor is een archeologisch vooronderzoek verplicht volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 2015.

De opmaak van deze nota gebeurt conform de *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen, versie 2.0* (2017) en de door het Agentschap Onroerend Erfgoed verspreide bijkomende richtlijnen i.v.m. het opstellen van archeologienota's.

3. Archeologische voorkennis

De geschiedenis van Knokke kan onmogelijk los gezien worden van de evolutie van het kustlandschap doorheen de tijd. De oudste vermelding van Knokke dateert uit 1227. Hieruit wordt vernomen dat het dorp over een kapel en een ziekenhuis beschikt. Gedurende de eerste helft van de 13de eeuw groeit Knokke snel uit tot een zelfstandige parochie met in 1253 de officiële oprichting van de parochie *Sint-Catharine-ten-Cnocke*.

In de Centrale Archeologische Inventaris worden geen sites binnen het projectgebied weergegeven. Voor een meer uitgebreide archeologische situering, wordt verwezen naar het bewuste hoofdstuk (*II.3. Archeologische situering*)

4. Onderzoeksopdracht

4.1 Vraagstelling m.b.t. het onderzochte gebied

De voornaamste vraagstelling bij de sloop van de gemeentelijke depots: bestaat de kans dat de geplande bodemingreep archeologisch erfgoed beschadigt. Met andere woorden: is een archeologische opvolging (om dit erfgoed in kaart te brengen) noodzakelijk. Volgende onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

- Welke aanwijzingen bieden historische bronnen over het aanwezige archeologische erfgoed?
- Wat is de landschapsgeschiedenis van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed?

4.2 Randvoorwaarden

Niet van toepassing

4.3 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen

De bouwheer, AGSO Knokke-Heist, plant om op het plangebied een sloop te realiseren. Het huidige gebouwenbestand, bestaande uit twee gebouwen en meerdere loodsen en garages, verkeert in erg slechte staat (zie F1 t.e.m. F5). Eventuele herstellingswerken of renovatie van de gebouwen is veel te duur. Daarom wordt er geopteerd voor een sloop.

De sloop omvat het afbreken van de oude verloederde gebouwen en ijzeren constructies van de loodsen. De bestaande muren op de perceelgrenzen blijven behouden. Waar het perceel aanpaalt aan het kerkhof wordt een draadafsluiting geplaatst. De doorgang voor de brandweer wordt voorzien over het terrein langsheen de Witteduivenhof.

F1

F2

F3

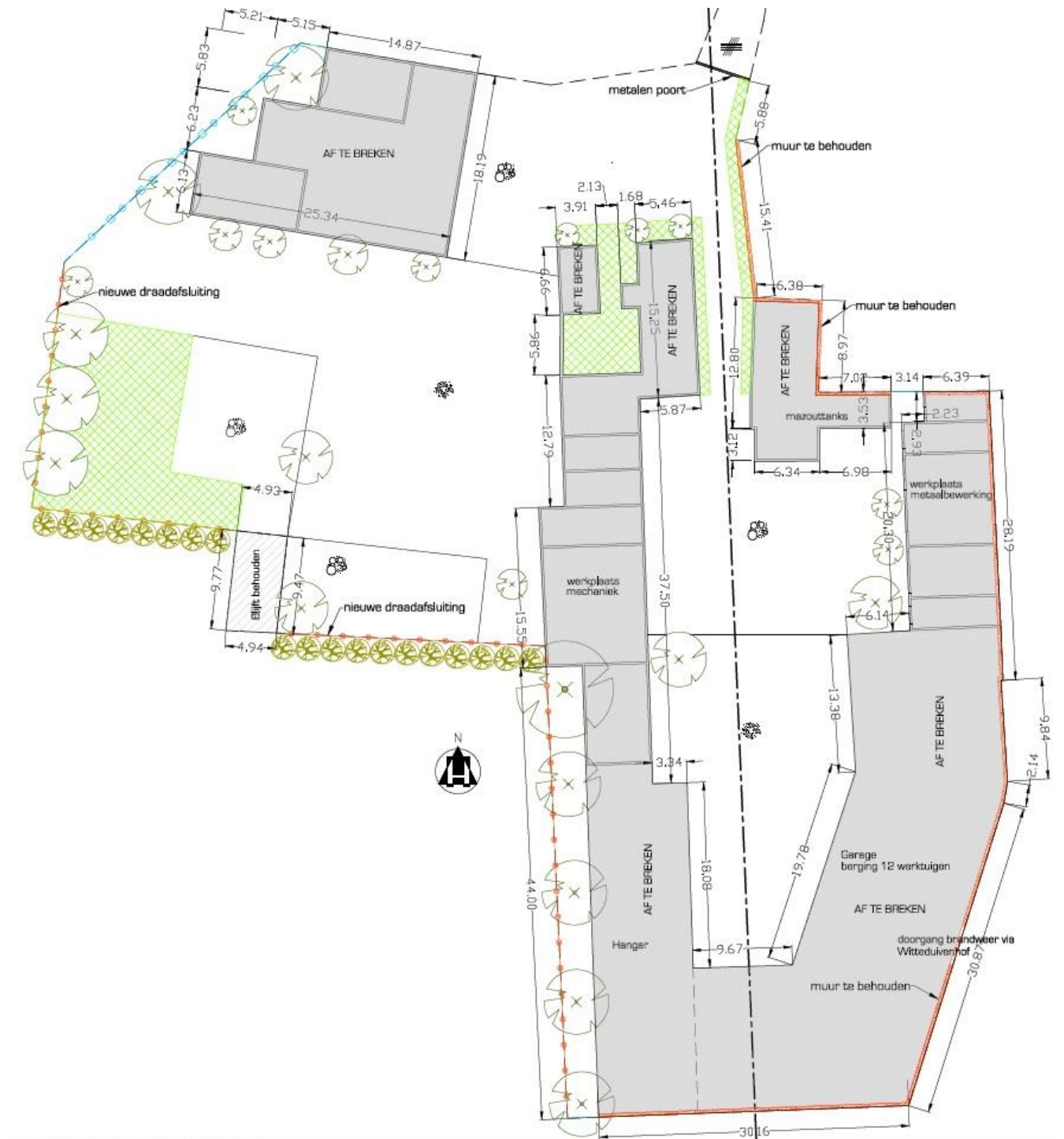

F4

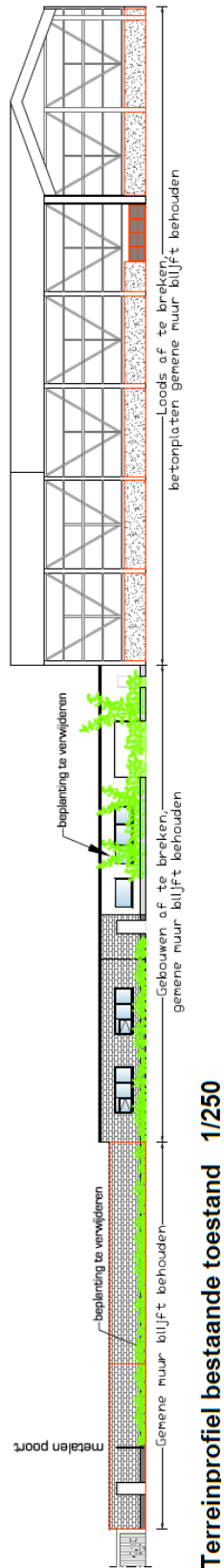

F5

In deel 2, 'Beoordeling' wordt verder nagegaan in welke mate de hierboven opgesomde bodemingrepen een bedreiging vormen voor het potentieel aanwezige archeologische erfgoed en welke verdere stappen al dan niet genomen moeten worden.

Figuur 2: grondplan met aanduiding van de geplande afbraak en de te behouden muren (bron: studie bureau Haegebaert)

Figuur 3: terreinsnede met aanduiding van de geplande afbraak en de te behouden muren (bron: studiebureau Haegebaert)

5. Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

Deze archeologienota bestaat in eerste instantie uit een bureaustudie (vooronderzoek zonder ingreep in de bodem). Hierin is de aard van de werken afgewogen ten opzichte van de beschikbare kennis van het projectgebied op landschappelijk, bodemkundig, historisch-cartografisch en archeologisch vlak om zo een onderbouwde inschatting te kunnen maken van het archeologisch potentieel van het projectgebied.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door een erkend archeoloog van AardeWerk. De nota werd opgemaakt op een PC met Office-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGIS). In dit softwarepakket werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van de WMS-lagen en/of de shapefiles die ter beschikking gesteld worden door de Vlaamse overheid via www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be en de website van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Indien mogelijk werd de archeologische informatie aangevuld en/of gecorrigeerd met gegevens uit het archief van Raakvlak en/of van de voormalige Stadsarcheologische dienst van Brugge.

De twee referentiewerken voor het gebied, *Knokke en het Zwin* (Coornaert, 1974) en *Geschiedenis van Knokke-Heist* (Theerens, 1991) zijn eveneens geraadpleegd.

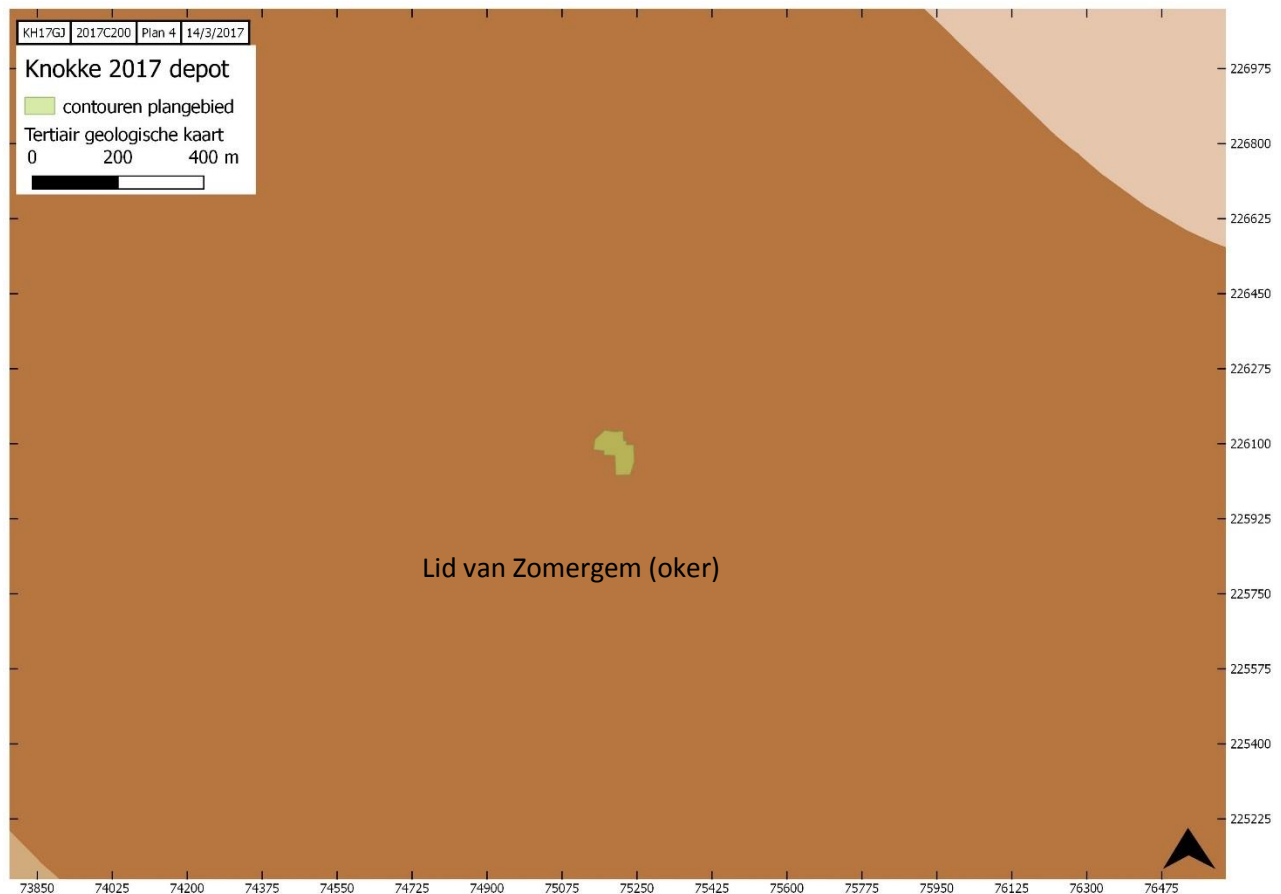
De eventuele inbreng van bijkomende specialisten of een wetenschappelijk comité was gezien de aard en omvang van dit project niet noodzakelijk.

Tenslotte willen we Inge Vanwassenhove bedanken voor het aanleveren van allerhande informatie en plannen.

II. Beoordeling

Het doel van dit hoofdstuk is om een beoordeling te maken van het projectterrein op basis van gekende landschappelijke, historische, cartografische en archeologische informatie. Vervolgens wordt gekeken in welke mate het terrein nog voldoende intact is.

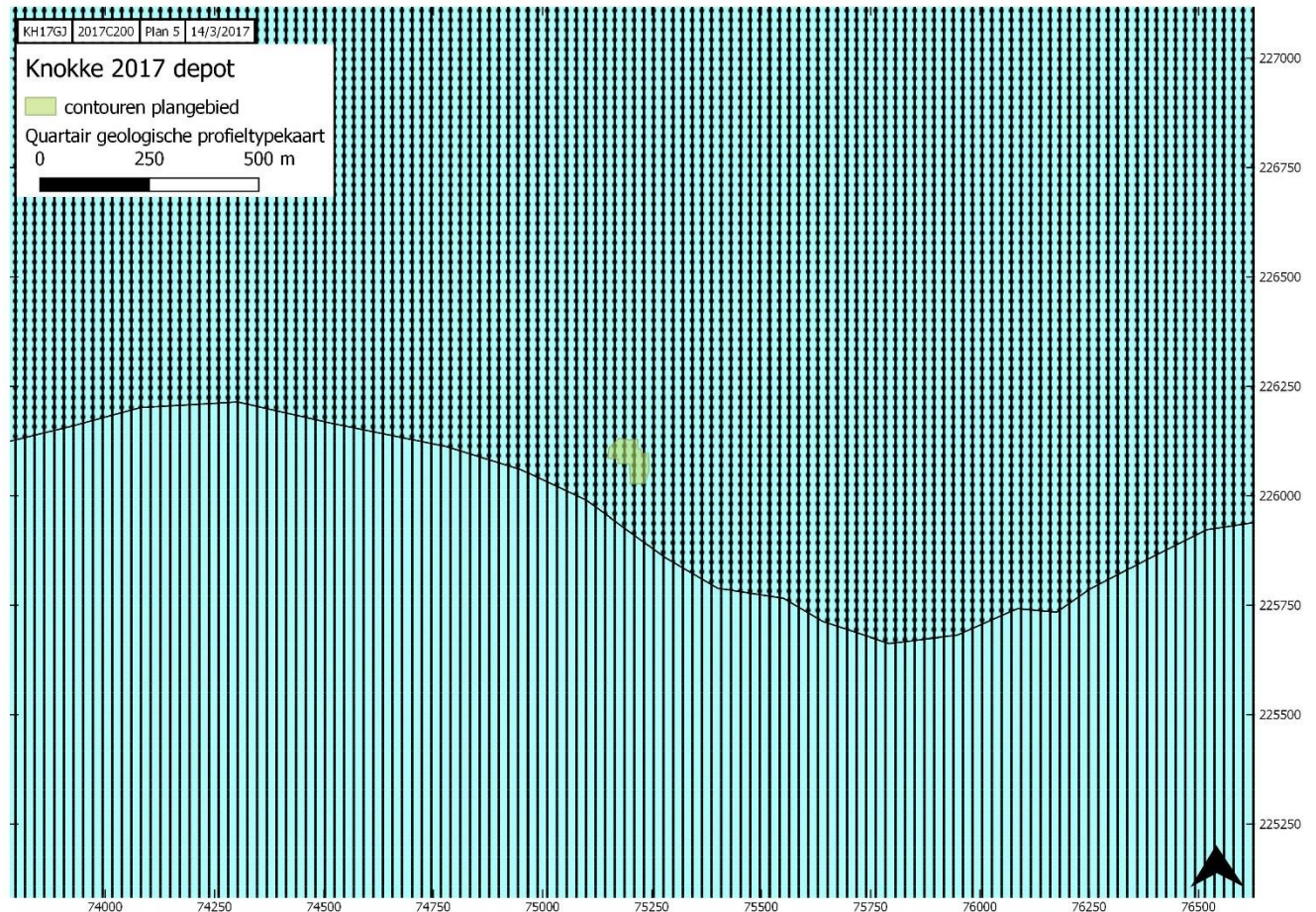
1 Fysisch-geografische situering

Plan 4: het projectgebied op de tertiair geologische kaart (groene polygoon)

Knokke behoort fysisch-geografisch zowel tot de Vlaamse kustvlakte als tot de Kustduinen. Geologisch gezien behoort het projectgebied tot de tertiaire formatie van Maldegem, onderdeel van het lid van Zomergem (MaZo). Het betreft blauwgrijze klei (Plan 4). Op de quartair geologische kaart (Plan 5) behoort het projectgebied integraal tot legendetype 13d (verticale arcering met punten), zijnde Holocene en/of Tardiglaciale eolische afzettingen (d) bovenop de Pleistocene sequentie (13). Deze sequentie bestaat uit zandige eolische afzettingen die dateren uit het Weichseliaan (laat-Pleistoceen).

Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied aangeduid als bodemtype 'OB'. Deze eerste afkorting wil zeggen 'bebouwde zone'. Omdat het terrein bebouwd was tijdens de opmaak van de bodemkaart, zijn er geen gegevens over de bodem beschikbaar. In de omgeving zijn bodems gekarteerd als **d.Da** (overgangsgronden, zand op variërende diepte rustend op polderafzettingen), **d.C2** (geëgaliseerde duingronden) en **d.B1** (duingronden).

Plan 5: het projectgebied op de Quartair geologische kaart (groene polygoon)

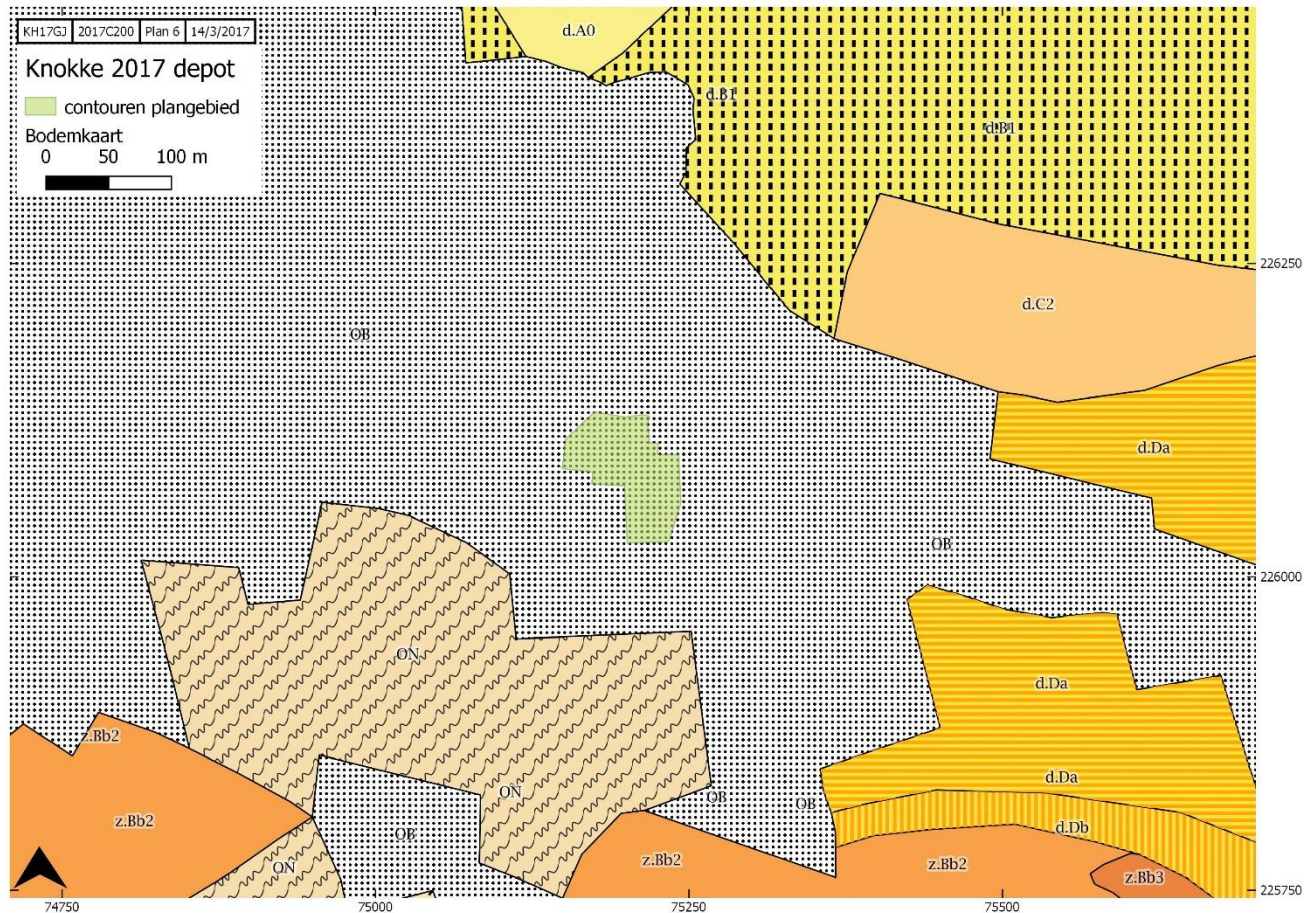
13d

EH
GH
ELPw en/of HQ *
FLPw
GLPe

- * De karteereenheid is mogelijk afwezig.
- EH** Zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
- GH** Getijdenafzettingen (mariene en estuariene) van het Holoceen.
- ELPw** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
- HQ** Hellingsafzettingen van het Quartair.
- FLPw** Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).
- GLPe** Getijdenafzettingen (mariene en estuariene) van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 4: uittreksel uit legende overzichtkaart quartairgeologie Vlaanderen (bron: DOV)

Plan 6: het projectgebied weergegeven op de bodemkaart (groene polygoon)

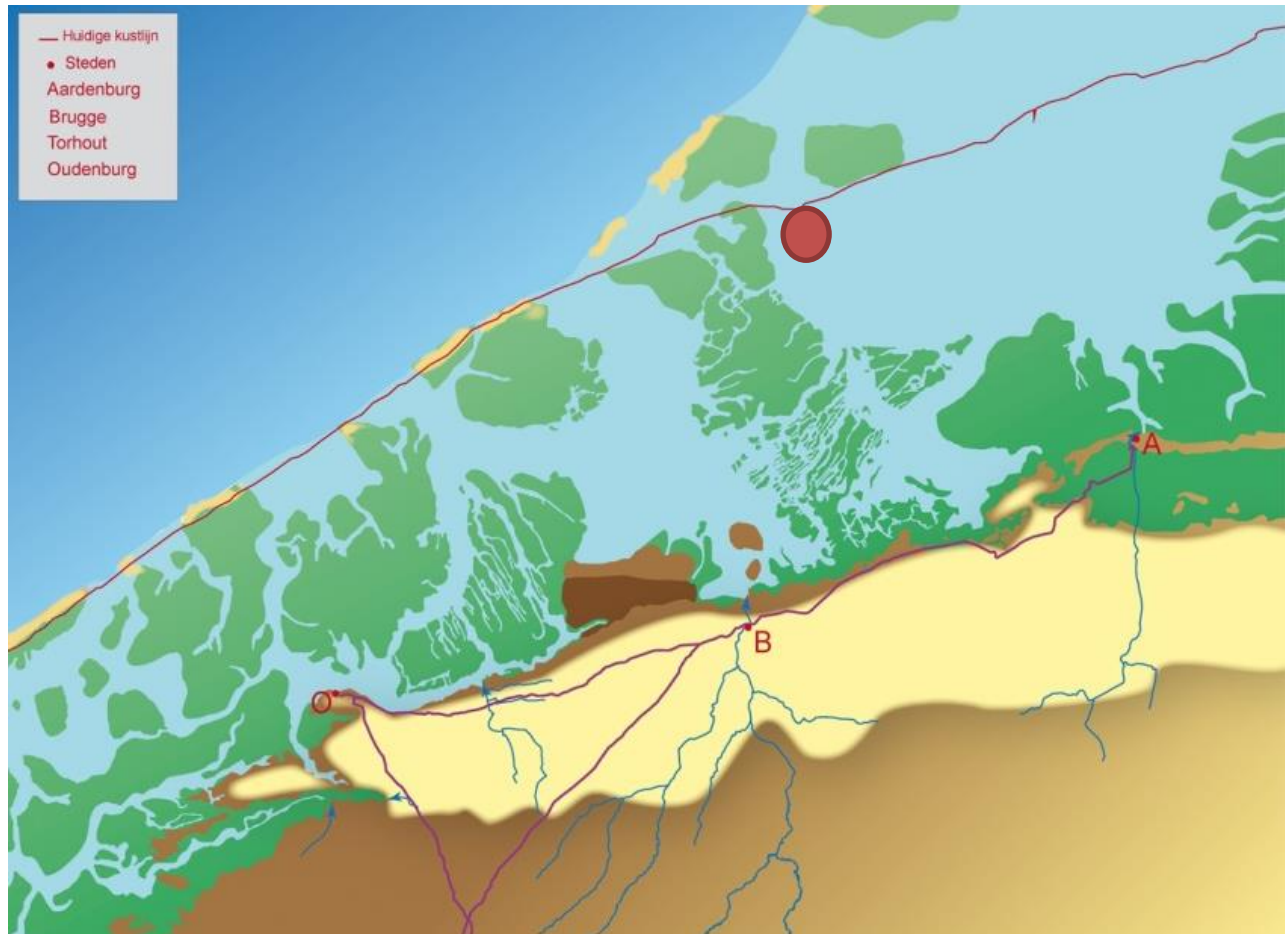
Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid van het terrein niet gekarteerd. In de ruime omgeving zijn enkele percelen gekarteerd als zeer weinig erosiegevoelig (groene kleur). Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m draagt weinig bij; eventuele hoogteverschillen zijn weinig uitgesproken. Deze kaarten zijn verder opgenomen in deze nota, respectievelijk Plan 17 en Plan 18 in bijlage.

2. Historisch-cartografische situering

2.1 Algemeen: Knokke-Heist

De geschiedenis van Knokke kan onmogelijk los gezien worden van de evolutie van het kustlandschap doorheen de tijd. Hieronder volgt een kort overzicht:

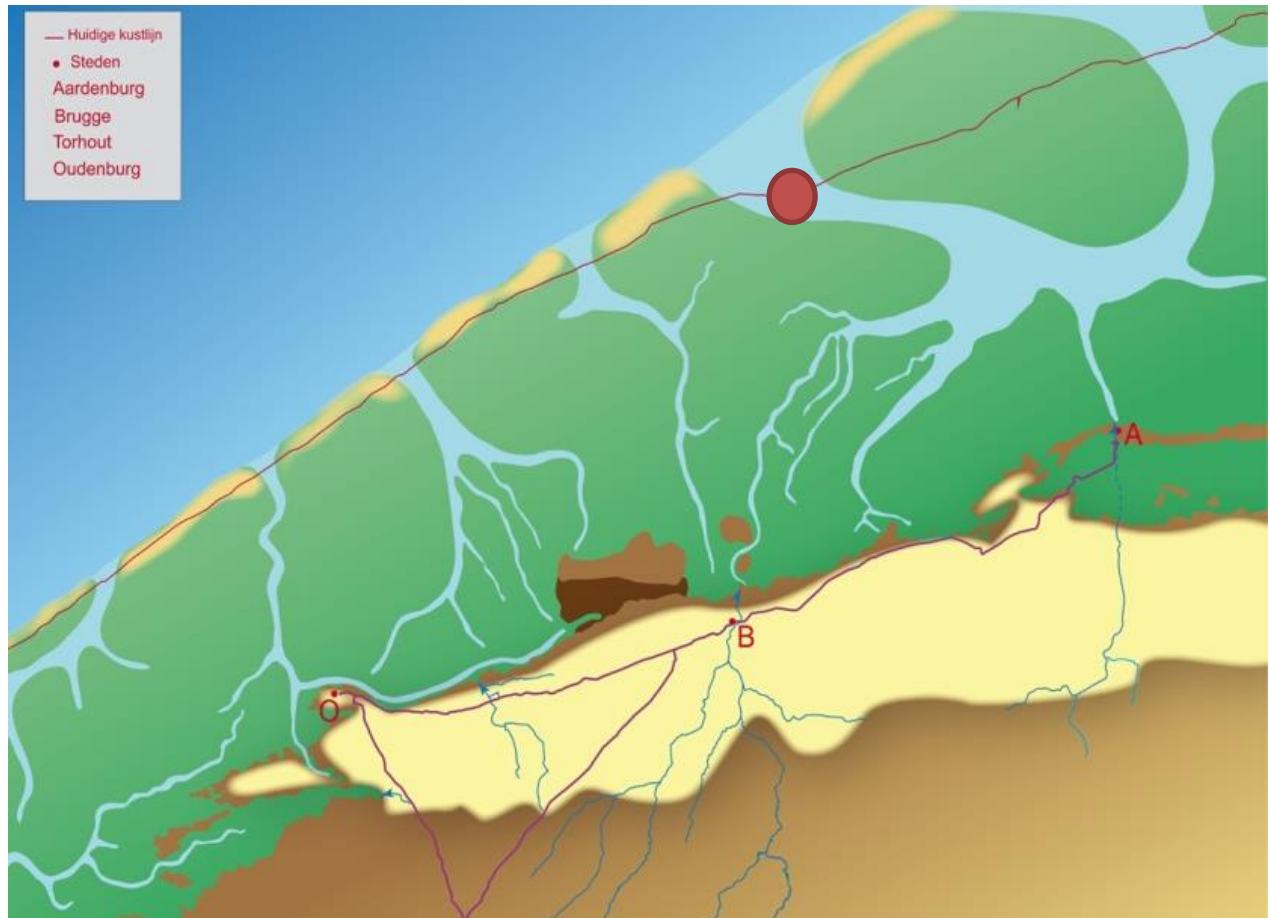
Op einde van Romeinse tijd, vanaf circa 300 na Chr., is de kustvlakte geëvolueerd tot een overheersend, maar ondiep getijdenlandschap met een dynamische afwisseling van slikken, schorren en actieve getijdengeulen (Hillewaert, 2011, p.68) (figuur 5). De menselijke aanwezigheid situeert zich voornamelijk op de hoger gelegen dekzandrug die loopt tussen Oudenburg en Aardenburg. Eventuele oudere archeologische sporen en vindplaatsen in de kustvlakte zijn veelal weggespoeld en worden slechts zelden teruggevonden.

Figuur 5: Het landschap in de laat-Romeinse tijd. Het projectgebied is aangeduid met een rode bol.

Tegen 1000 na Chr. is de oostelijke kustvlakte grotendeels verland en hoog opgeslibd tot schorren. Alleen in de directe omgeving van de zeegaten zijn wadomgevingen blijven bestaan. Een aantal natuurlijke restgeulen van de grote getijdengeulen worden in de eerste geschreven bronnen bij naam genoemd: *Budansflit*, *Reigersvliet*, *Neckersvliet* en *Markvliet*. Onder andere onder impuls van grote abdijen uit het binnenland en vanuit koninklijke domeinen aan de rand van de kustvlakte wordt het schorregebied gebruikt als schapenweide. Men gaat er zich ook steeds meer vestigen. Om die woonkernen te beschermen werden plaatselijk kleinschalige verhoogde aarden bermen opgeworpen. Door

dergelijke bermen langs de kustlijn tot een aaneensluitend kilometerlang geheel samen te voegen, ontstaan de eerste zeewerende dijken, toen meestal 'evendijk' genoemd. Op die manier worden uitgestrekte schorregebieden ten noorden van Brugge tegen de zee beschermd. Van werkelijke inpoldering onder de vorm van landwinst door dijkaanleg is dat moment nog geen sprake (Hillewaert, 2011, p.115)(figuur 6).

Figuur 6: Het landschap in de vroege middeleeuwen. Het projectgebied is aangeduid met een rode bol (Hillewaert et al., 2011, p.115)

In de volle middeleeuwen vestigen kolonisten zich in het schorregebied en stichten dorpen van waaruit ze het omgeving exploiteren. In eerste instantie zijn ze bestuursrechtelijk nog afhankelijk van hun moederparochie, maar naarmate de bevolking aangroeit, worden het zelfstandige parochies. De parochie van Knokke was oorspronkelijk afhankelijk van Koudekerke (de voorloper van Heist). Uit de oudst bewaarde vermelding van Knokke wordt vernomen dat het dorp in 1227 over een kapel en een ziekenhuis beschikt. Gedurende de eerste helft van de 13de eeuw groeit Knokke snel uit tot een zelfstandige parochie met in 1253 de officiële oprichting van de parochie *Sint-Catharine-ten-Cnocke* (Inventaris AOE/erfgoedobjecten/216446).

Gedurende de 12de en 13de eeuw bevindt zich ten noorden van Knokke het eiland Wulpen; de ingang van de Zinkval¹ bevindt zich tussen het strand van Scharpoord en Wulpen.

¹ De Zinkval of *Sincfal* was een gebied van stroomgeulen, zandplaten, schorren en eilanden dat zich in de middeleeuwen bevond op de plaats van het Zwin en de huidige monding van de Westerschelde.

De landaanwas op de linkeroever van de Sincfal verloopt sneller ten oosten dan ten noorden van Knokke. Een groot deel van de inpolderingen ten oosten van het dorp vindt plaats gedurende de 13de eeuw. Dit gebeurde systematisch, met de aanleg van opeenvolgende langwerpige of halfronde dijken.

Deze eerste systematische landwinning was hoofdzakelijk een private onderneming. *Het aandeel van de ondernemer was zo groot, dat men hem het merendeel van het land moest laten* (Coornaert, 1974, p.27). De oudste polders in dit gebied hebben een gelijkaardige evolutie doorlopen: na de landwinning door een rijke heer wordt een grote hoeve of hofstede gebouwd, van waaruit het land bewerkt/ontgonnen kon worden.

Na de Vardenaarspolder (circa 1190-120) worden achtereenvolgens de Keuvelpolder (circa 1220), de Monnikenpolder (circa 1230) en de Hoge Polder ingedijkt. Zoals op figuur 7 te zien is, ligt het projectgebied in deze laatstgenoemde polder.

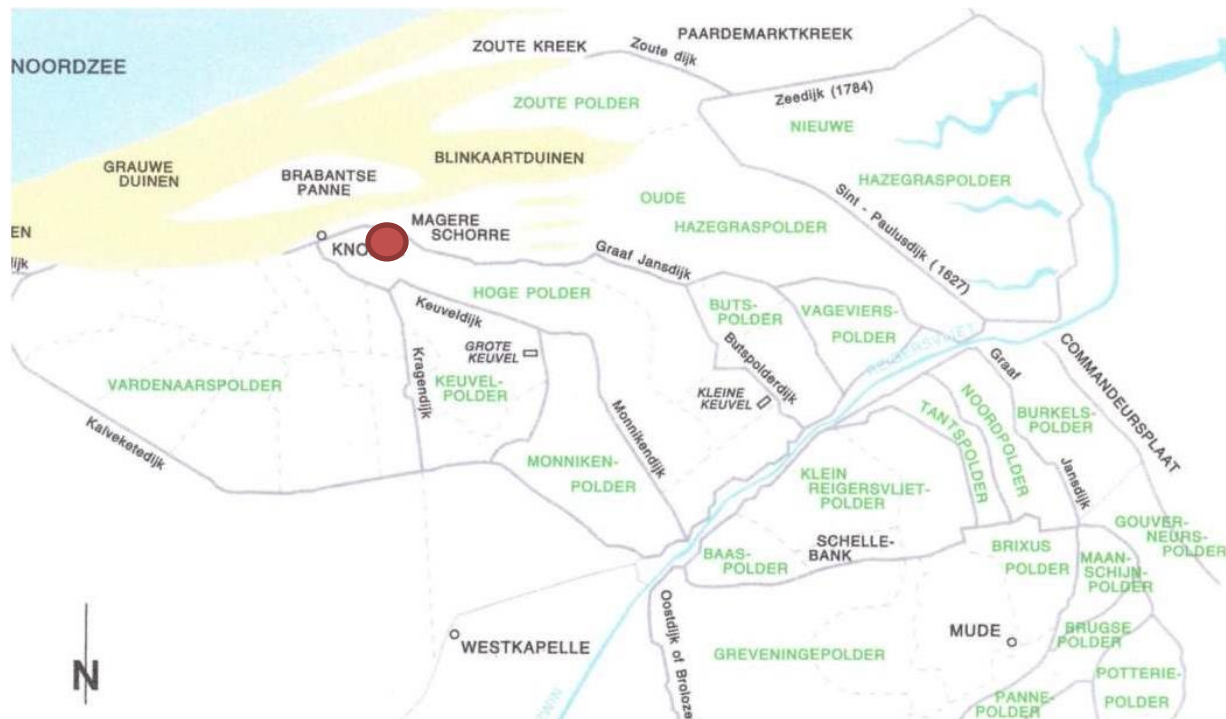

Fig. 7: Kaart met aanduiding van de verschillende polders. Elke naam, weergegeven in het groen, staat voor een inpoldering. Het projectgebied ligt in de Hoge Polder (naar Verhulst, 1995)

Cartografische bronnen van het gebied zijn beschikbaar vanaf de 16de eeuw.

Op het **Geschilderd plan van de Zwinstreek** (figuur 8) van Jan de Hervy, gedateerd 1501 wordt het dorp gestileerd weergegeven als een kerk met enkele woonhuizen.

Op de **Grote kaart van het Brugse Vrije** (figuur 9) staat Knokke weergegeven als een kleine parochie met bewoning ten zuiden en ten oosten van de kerk. Ten noorden van de kerk bevinden zich enkel duinen. Op de **Frickx-kaart** (Plan 8) staat enkel de kerk afgebeeld. Het projectgebied bevindt zich verder naar het zuiden. Meer naar het noorden is er achtereenvolgens een schorregebied en de duinengordel. In de omgeving zijn tevens enkele militaire forten die dateren uit de Staats-Spaanse oorlogen weergegeven.

Het is duidelijk dat deze oudste kaarten niet voldoende gedetailleerd opgemaakt zijn om concrete uitspraken te doen over het projectgebied.

Figuur 8: Knokke op het *geschilderd plan van de Zwinstreek*, Jan de Hervy (1501)(bron:Lukasweb.be)

Figuur 9: Knokke weergegeven op de *Grote Kaart van het Brugse Vrije* (1597)(bron: collectie Musea Brugge)

Plan 8: Het projectgebied weergegeven op de Frickx-kaart (1744)

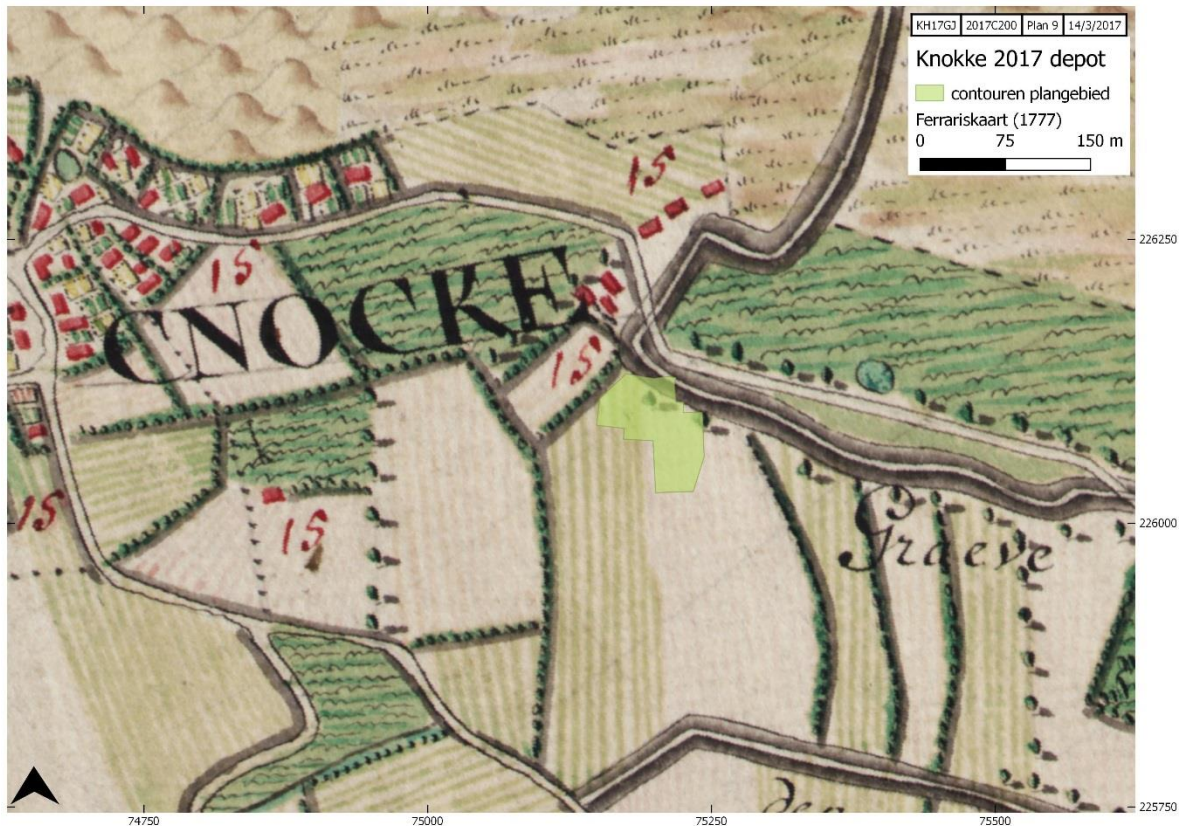
De eerste maal dat het projectgebied nauwkeurig af te lijnen valt op cartografische bronnen is op de Kabinetskaart van graaf Ferraris (1777)(Plan 9). Het terrein is niet bebouwd en bestaat uit een met hagen en bomen omzoomde akker. Ten noorden loopt een wegtracé, dat te identificeren valt als de Graafjansdijk. Ten noordwesten zijn enkele woonhuizen afgebeeld.

Deze situatie lijkt gedurende lange tijd dezelfde te zijn: zowel op de Atlas der Buurtwegen (1841, Plan 10), de kadasterkaart van Popp (1842, Plan 12) en de quasi topografische kaart van Vandermaelen (circa 1850, Plan 11) wordt hetzelfde agrarische terreingebruik afgebeeld. Er treedt enkel een verdere versnippering van de percelen op.

Wanneer de terreinen effectief in gebruik genomen zijn als gemeentelijk depot is niet gekend. Bronnen binnen de gemeente maken gewag van 'houten barakken die tijdens de Tweede wereldoorlog opgetrokken zouden zijn' (pers.commentaar Inge Van Wassenhove, 15/3/17). Verdere informatie hierover ontbreekt.

De oudste bewaarde bouwvergunning dateert van 1973. Op de topografische kaarten van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970, Plan 13) en de vroegste systematische luchtfoto-opnames (1971, Plan 14 in bijlage) is het gebouwenbestand alvast deels gerealiseerd. Vermoedelijk vindt de eerste versterking al omstreeks de jaren 1950-1960 plaats.

In de loop van de jaren 1980 worden de volumes in het zuidoosten van het plangebied bijgebouwd. De gemeente gebruikt de depots tot in 1996. Tussen 1996 en 2008 wordt het terrein gebruikt door de lokale politie voor stalling van in beslag genomen wagens (supra, F4). Op vandaag staan de gebouwen leeg.

Plan 9: het projectgebied op de Kabinetskaart (groene polygoon)(bron: geopunt)

Naast bovenstaand historisch kaartmateriaal is er voor de Zwinstreek in het verleden ook uitvoerig archivalisch onderzoek uitgevoerd. Maurits Coornaert heeft voor de opmaak van het boek *Knokke en het Zwin* (1974) alle beschikbare archieven uitgeplozen. Hoewel een aantal van zijn theorieën ondertussen weerlegd zijn, is dit werk van onschatbare waarde aangezien alle relevante primaire bronnen opgelijst zijn in een afzonderlijk hoofdstuk. Tenslotte zijn deze verwijzingen en bronnen, waar mogelijk, op kaart gesitueerd. Zie Plan 19: de kaart van Maurits Coornaert in overlay op het GRB.

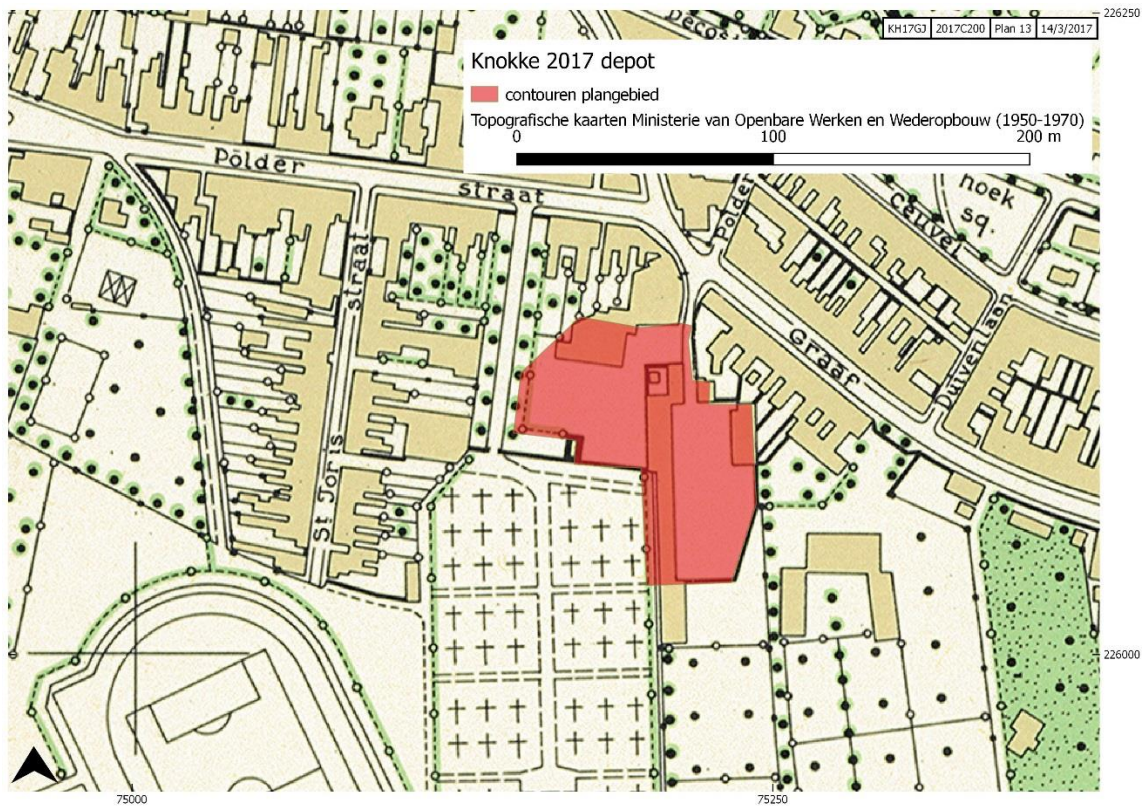
Het projectgebied ligt in de Hoge Polder. Administratief behoorde het tot de 6^e Watering van Volkaartsgote. In het noorden is het terrein begrensd door de Graafjansdijk, in het noordwesten grenst het onmiddellijk aan de Papenpolder.

De Hoge Polder wordt voor het eerst vermeld in 1259. Op het ogenblik van de indijking was deze polder wat hoger aangeslibd dan de omringende poldertjes, vooral in de strook ten noorden van de Keuveldijk. Vandaar het logische toponiem "Hoge". (Coornaert, 1974, p.382)

De noordwestelijke hoek van de Hoge Polder behoorde aan de pastorie van Knokke en kreeg de toepasselijke naam "Papenpolder". In archieven komt de naam veelvuldig voor. Maurits Coornaert geeft 20 bronnen weer, die hier niet gereproduceerd worden.

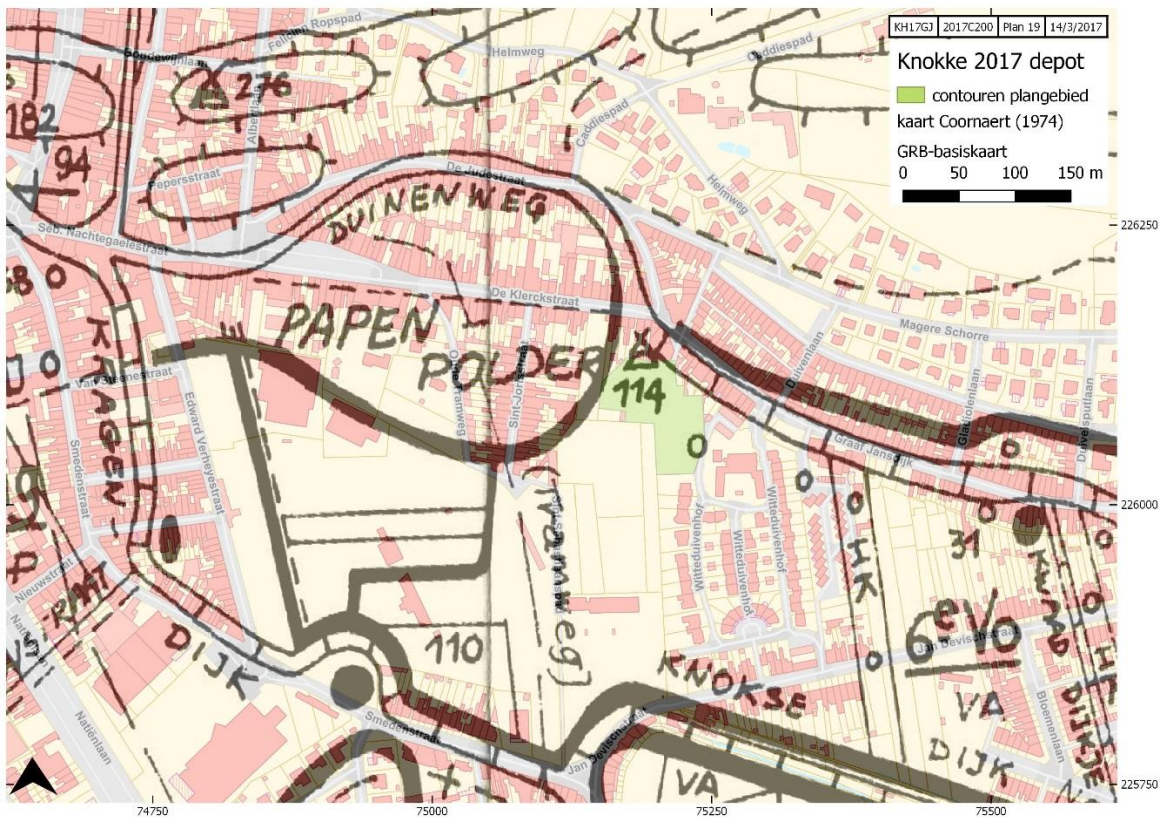
Plan 10: het plangebied op de atlas der Buurtwegen (1840) (groene polygoon)(bron: geopunt)

Plan 13: het plangebied op topografische kaart van het MOWW (rode polygoon)(bron: geopunt)

Plan 16: het plangebied op orthofoto, situatie 2013-2015 (rode polygoon)(bron: geopunt)

Plan 19: de kaart van Maurits Coornaert in overlay op het GRB (bron: geopunt/Coornaert, 1974)

De oudste vermelding stamt uit 1426: 'Polre appellee Pape Poldre' (ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640). Een deel ervan werd in de 15de eeuw door duinen ingenomen. Het zogenaamde poldertje is in de 2^e helft van de 19de eeuw verkocht. (Coornaert, 1974, p.402)

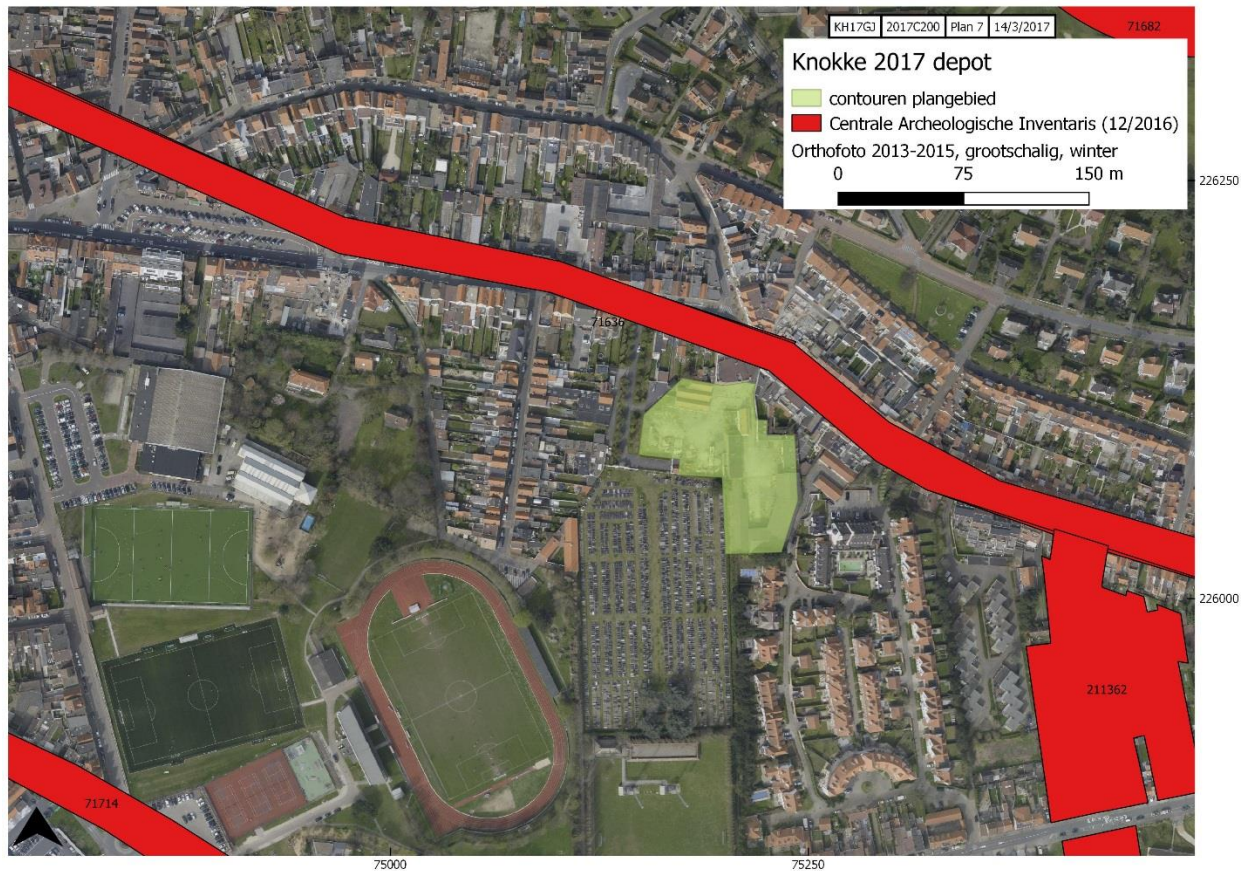
De enige verwijzing in archiefstukken die betrekking lijkt te hebben op het projectgebied is aangeduid met cijfer 114. Hierover is volgende informatie gekend:

"114 Kleine molen": 'Alwaer hy eenen molen ende huys heeft gestelt (1803), (bron: Aanw. 3294, Rekening Volkaartsgote, 1801-1807, f°3vo). Frans Gheyle bouwde deze molen in 1803 op de Graafjansdijk, 600 m ten oosten van de kerk. Hij kreeg een cijns van 60 jaar. Zijn opvolger, Frans Mengé heeft, volgens het verslag van de Watering van 3 juni 1874, de Kleine Molen weggeruimd. In feite had Mengé deze molen verplaatst naar een perceel op de Knokse dijk, 300 m ten zuiden van de eerste standplaats. (p.389)

Uit bovenstaande beschrijving volgt dat de bewuste molen niet binnen het plangebied, achter de dijk, maar uiteraard op de Graafjansdijk gestaan heeft. Eventuele restanten zijn dus niet te verwachten onder het huidige gemeentelijke depot.

Dit archivalisch onderzoek bevestigt de eerder verkregen informatie uit de historische kaarten, namelijk dat het projectgebied ten vroegste vanaf het midden van de 13de eeuw in cultuur gebracht is en dat het hoogstwaarschijnlijk altijd akkerland of weide geweest is.

3. Archeologische voorkennis

Plan 7: het projectgebied op de Centrale Archeologische Inventaris (groene polygoon).

In de Centrale Archeologische Inventaris zijn meerdere items opgenomen in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied (plan 7):

- Ten eerste zijn er de lijntracés van de omliggende dijken: de Kragendijk (CAI 71714), de Keuveldijk (CAI 71715) en de Graaf Jansdijk (CAI 70062).
- Hieraan gelinkt zijn er een paar historisch gekende dijkbreuken langsheen de Smedenstraat (CAI 71966 en CAI 71967).
- In het kader van de bouw van de nieuwe scholencampus werd een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd ten zuidoosten van het projectgebied. Behalve een recente gracht zijn er geen sporen aangesneden (Roelens, 2013) (CAI 163462).
- Tenslotte is er volgens de CAI nog sprake van een zogenaamde *duivelsput* (CAI 71965) en een post-middeleeuwse molen (CAI 71964) in de omgeving.

Deze archeologische voorkennis ligt in het verlengde van de eerdere historische situering: er zijn geen archeologische sporen of relictten gekend die ouder zijn dan de late middeleeuwen. Een recent vooronderzoek leverde geen resultaten op. Algemeen gesproken is er een zeer laag archeologisch potentieel.

4. Gaafheid van het terrein: verstoringen

In dit hoofdstuk worden de gekende verstoringen in en rondom het projectgebied beschreven, dewelke een nefaste invloed gehad hebben op de gaafheid en de bewaringstoestand van de verwachte *archeologica*.

Zoals gezien in hoofdstuk II.1 (supra) wordt het project op de bodemkaart integraal weergegeven als "bebouwd terrein" (OB). In de omgeving zijn hoofdzakelijk duingronden en overgangsronden gekarteerd.

Historische kaarten en archivalische bronnen wijzen op een eeuwenlange agrarische exploitatie, dewelke een 'verstoring' met zich meebrengt die zich beperkt tot de bovenste 30-40 cm.

Volwaardige bodemverstorende ingrepen vinden pas plaats in het midden van de 20ste eeuw met de omvorming tot gemeentelijk depot (hoofdstuk II.2.2). Onder deze verstoringen kunnen zowel ruimere verstoringen (de bouw van twee gebouwen, de verharding) als eerder lokale puntverstoringen (metalen draagconstructies voor de loodsen, nutsleidingen, omheiningen) gerekend worden.

5. Synthese

Aan de hand van de onderzoeksvragen kan een synthese gemaakt worden van de relatie tussen het projectgebied, het archeologische kader en de geplande bodemingreep.

-Welke aanwijzingen bieden historische bronnen over het aanwezige archeologische erfgoed?

-Wat is de landschapsgeschiedenis van het terrein?

Het terrein is gedurende eeuwen onderdeel geweest van een getijdenlandschap met een dynamische afwisseling van slikken, schorren en actieve getijdengeulen. Het wordt pas in het midden van de 13de eeuw ingepolderd en in cultuur gebracht. Beschikbare cartografische, historische, archeologische en archivalische bronnen geven geen menselijke bewoning op het plangebied weer.

In de loop van 20ste eeuw wordt het terrein bebouwd. Mondelinge bronnen mogen gewag van houten barakken in W.O.2. Het gemeentelijke depot is hier sinds 1973 (en wellicht al eerder) gehuisvest. De terreinen worden verlaten in 2008.

-Wat is de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed?

De geplande werken omvatten de integrale sloop van het aanwezige gebouwenbestand, met name het afbreken van de oude verloederde gebouwen en ijzeren constructies van de loodsen. De bestaande muren op de perceelgrenzen blijven behouden. Waar het perceel aanpaalt aan het kerkhof wordt een nieuwe draadafsluiting geplaatst. De werken hebben een beperkte verticale impact, enkel het verwijderen van de funderingen van de twee gebouwen vormt een meer omvangrijke bedreiging. Rekening houdend met de zeer lage archeologische verwachting, is verder onderzoek niet aangewezen.

6. Afweging noodzaak verder onderzoek

6.1 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

Op basis van voorgaande hoofdstukken kan gesteld worden dat er een zeer laag potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig is op het plangebied. De geplande werkzaamheden omvatten de integrale sloop van het gebouwenbestand van het gemeentelijk depot. De beperkte verticale impact van deze bodemingrepen, gecombineerd met dit lage archeologische potentieel, laat niet toe de financiële kost van een voortschrijdend onderzoekstraject te verantwoorden. Verder onderzoek met ingreep in de bodem, zou in het beste geval een (contextloze) gefragmenteerde indicatie opleveren voor menselijke aanwezigheid in het verleden en zal nooit in verhouding staan tot de gemaakte kosten. Verder onderzoek is dan ook niet zinvol.

De bouwheer wordt wel gewezen op de wettelijke meldingsplicht, indien er bij de graafwerken alsnog toevalsvondsten aan het licht zouden komen.

6.2 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering

Niet van toepassing

7. Samenvatting

7.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op vraag van de bouwheer, AGSO Knokke-Heist, is een archeologienota onder vorm van een bureauonderzoek opgemaakt in het kader van het slopen van het oude gemeentelijke depot langs de Graaf Jansdijk te Knokke-Heist.

In deze studie zijn alle beschikbare landschappelijke, historische en archeologische bronnen geraadpleegd om een impactanalyse van de geplande bodemingrepen op het potentieel aanwezige archeologische erfgoed te kunnen maken. Deze wijzen op een zeer laag potentieel aan archeologische sporen vanaf de late middeleeuwen. Gezien de beperkte verticale impact van de geplande bodemingrepen zal een vervolgonderzoek geen noemenswaardige kennisvermeerdering opleveren. Er worden dan ook geen verdere stappen in het archeologisch traject geadviseerd.

7.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Op vraag van de bouwheer is een archeologienota opgemaakt voorafgaand de sloop van het oude gemeentelijke depot aan de Graaf Jansdijk.

Historische bronnen en kaarten tonen aan dat het terrein pas in de late middeleeuwen ingepolderd is en tot aan de bouw van het gemeentelijke depot landbouwgrond geweest is. Bij de geplande werkzaamheden is verder archeologisch onderzoek niet nodig.

8. Bibliografie

s.n., (2016a): Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch onderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren. Uitgegeven door de Vlaamse Overheid.

s.n. (2016b): Voorbeeld Archeologienota: Aanleg van een parking in de Henri Moensstraat, gelegen achter de kerk te Herdersem (Aalst). Uitgegeven door het Agentschap Onroerend Erfgoed

Coornaert M.(1974): *Knokke en het Zwin: de geschiedenis, de topografie en de toponymie van Knokke met een studie over de Zwindelta*, Tielt

Devroe, A. et ali (2015): Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Knokke – Jan Devischstraat. *BAAC Vlaanderen rapport nr.138*

Jacobs, P., Van Beirendonck, F. en Mostaert, F. (2004): *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, blad 4-5-11-12: Blankenberge, Westkapelle, Oostduinkerke en Oostende.*

Roelens, F. en Verwerft, D. (2013): Scholencampus Knokke. Resultaten archeologisch vooronderzoek. *Raakvlak rapporten 2013-1.*

Sys C. en Van Ranst, E. (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, p.56-57. Retrieved at <http://www.labsoilscience.ugent.be/legendebodemkaart.pdf>

Theerens, F. (1991): Geschiedenis van Knokke-Heist. Uitgegeven document in het kader van de gidsenopleiding. Geraadpleegd op <http://www.zwinstreek.eu/geschiedenis?id=125>

<http://Geo.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be>

<http://www.lukasweb.be/nl/foto/kaart-van-de-zwinstreek>

9. Bijlagen

Nr Plan	Type	Onderwerp	Schaal	Aanmaakdatum	Aanmaakwijze	Bron
1	topografische kaart	situering projectgebied op de topografische kaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/Cartoweb	CartoWeb
2	situering/kadaster	situering projectgebied op het GRB	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
3	gewestplan	situering projectgebied op het gewestplan	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
4	tertiar geologische kaart	situering projectgebied op tertiair geologische kaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/bodemverkenner	DOV
5	quartaar geologische kaart	situering projectgebied op quartair geologische kaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/bodemverkenner	DOV
6	bodemkaart	situering projectgebied op bodemkaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/bodemverkenner	DOV
7	CAI	situering projectgebied op de CAI	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/CAI	CAI
8	historische kaart	situering projectgebied op Fricx-kaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
9	historische kaart	situering projectgebied op Kabinetskaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
10	historische kaart	situering projectgebied op Atlas der Buurtwegen	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
11	historische kaart	situering projectgebied op kaart Vandermaelen	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
12	historische kaart	situering projectgebied op Popp-kaart	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
13	historische kaart	situering projectgebied op kaart MOWW	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
14	orthofoto	situering projectgebied op orthofoto uit 1971	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
15	orthofoto	situering projectgebied op orthofoto uit 1979-1990	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
16	orthofoto	situering projectgebied op orthofoto uit 2013-2015	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
17	bodemerosiekaart	situering projectgebied op potentiële bodemerosiekaart per perceel (2012)	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/bodemverkenner	DOV
18	hoogtekaart	situering projectgebied op DHM Vlaanderen II, DTM 1m	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/geopunt	AGIV
19	synthesekaart	reconstructiekaart Coornaert in overlay op GRB	zie schaalat	14/03/2017	Qgis/Aardewerk	Coornaert, 1974, s.p.

Plannenlijst

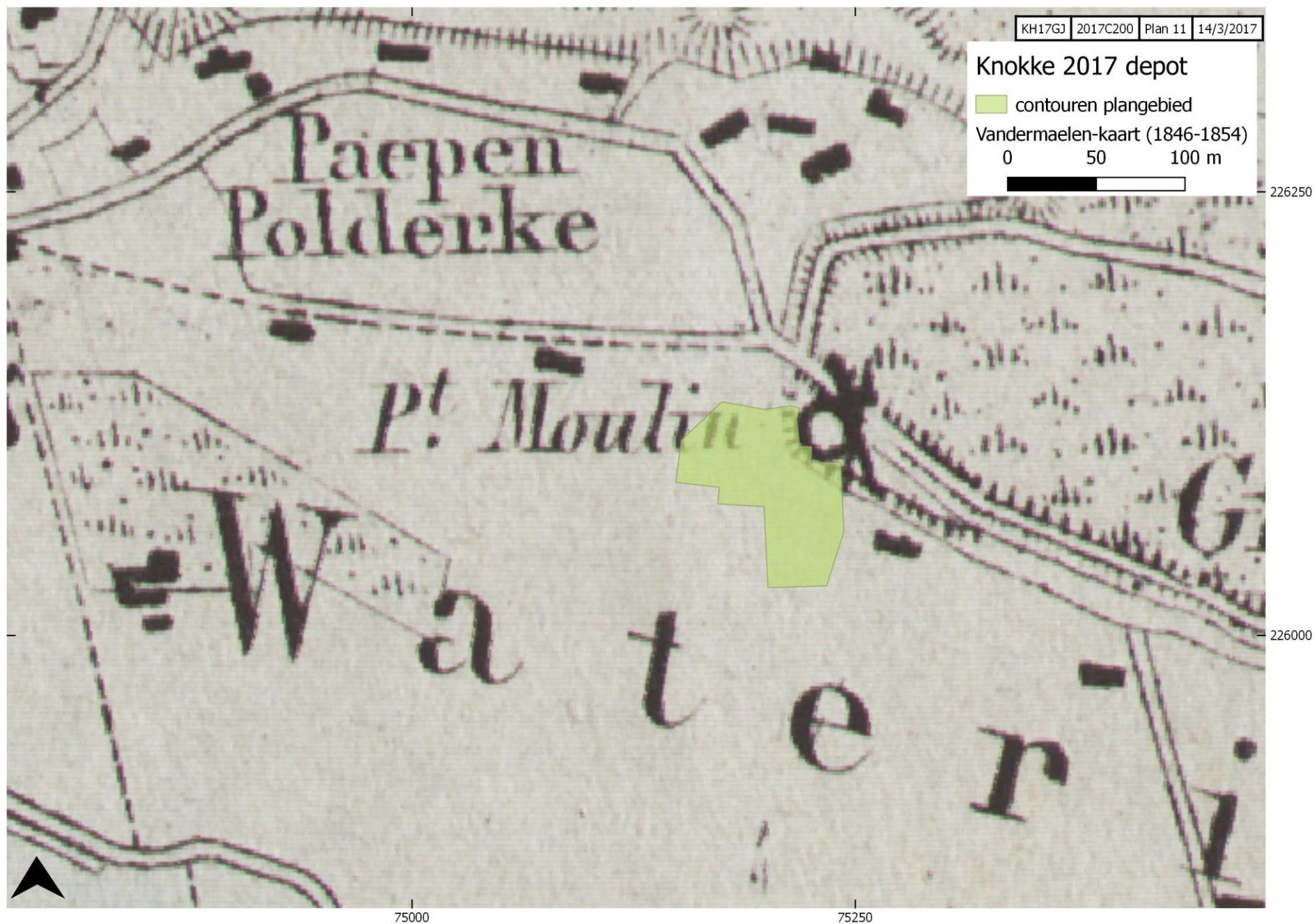
Graafjansdijk 8-10, 8300 Knokke-Heist (2017 C200)

Nr Figuur	Type	Onderwerp	datering	bron
1	situeringskaart	situering van het projectgebied tov Vlaanderen	nvt	AGIV/GRB
2	plan bouwheer	GP met aanduiding van de geplande afbraak en de te behouden muren	2017	Studiebureau Haeghebaert
3	plan bouwheer	snede nieuwe toestand	2017	Studiebureau Haeghebaert
4	legende	uittreksel uit legende overzichtskaart quartairgeologie Vlaanderen	2017	DOV
5	reconstructiekaart	Het plangebied in de laat-romeinse periode	2011	Hillewaert et al, 2011
6	reconstructiekaart	Het plangebied in de vroege middeleeuwen	2011	Hillewaert et al, 2011
7	reconstructiekaart	Reconstructiekaart met aanduiding van de verschillende polders	1995	Verhulst, 1995
8	historische kaart	Knokke op het geschilderd plan van de Zwinstreek, Jan de Hervy	1501	Lukasweb
9	historische kaart	Knokke weergegeven op de Grote Kaart van het Brugse Vrije, Pourbus	1597	Kaartdata Musea Brugge

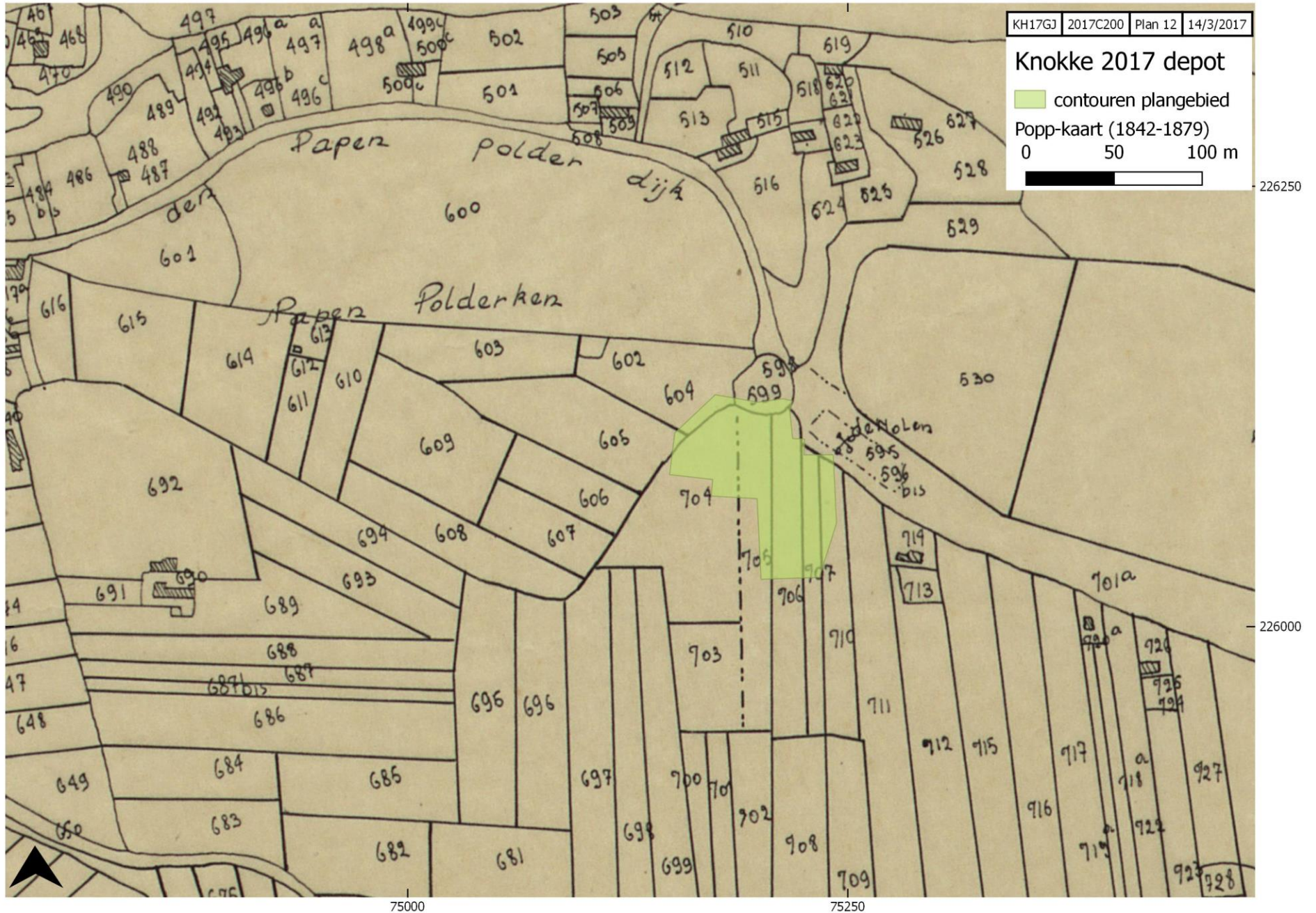
Figurenlijst

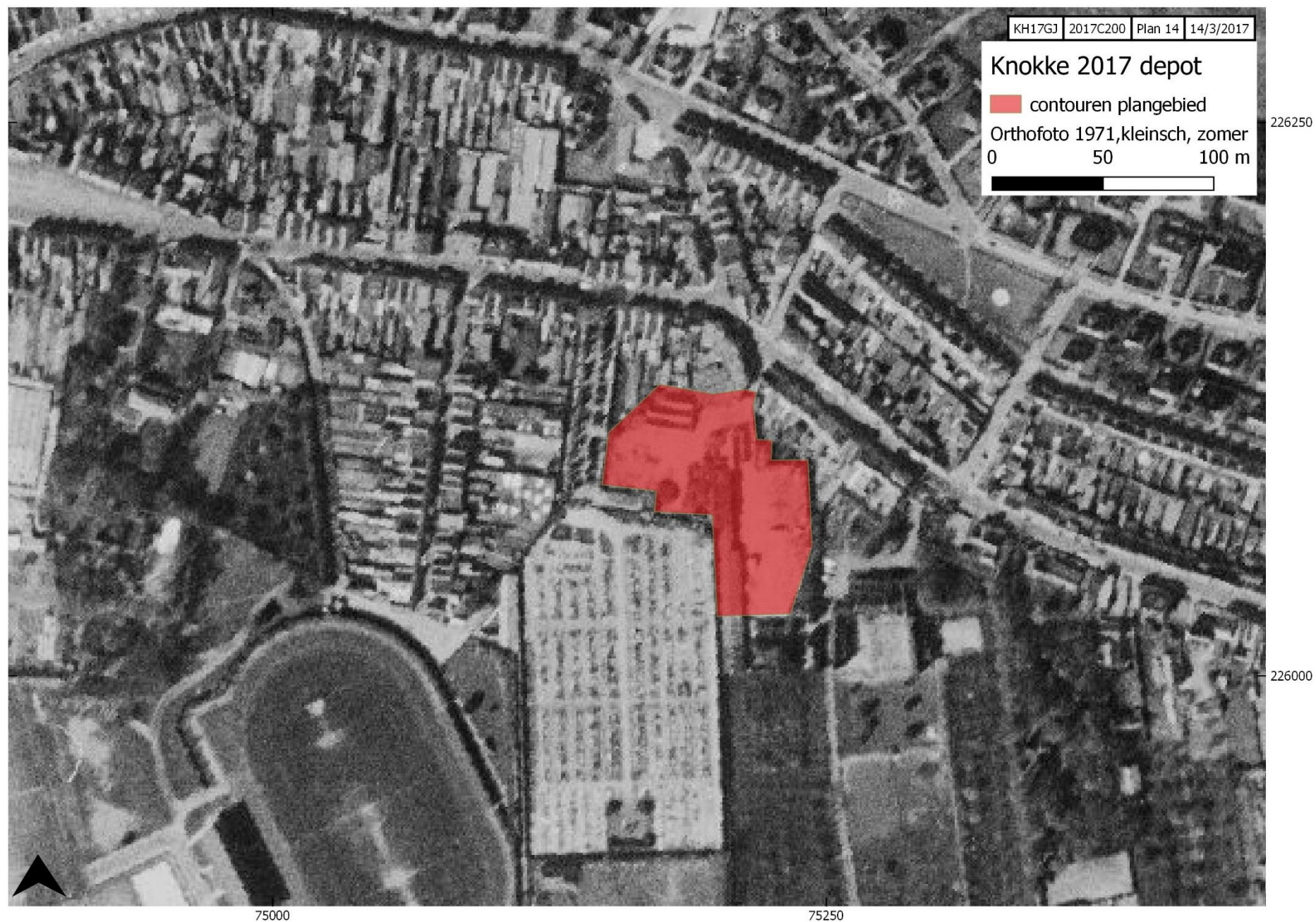

Plan 3: het projectgebied weergegeven op het gewestplan (groene polygoon)

Plan 11: het projectgebied weergegeven op de Vandermaelen-kaart (groene polygoon)

Plan 14: Het projectgebied weergegeven op de orthofoto, situatie 1971 (rode polygoon)

Plan 16: Het projectgebied weergegeven op de orthofoto, situatie 1979-1990 (rode polygoon)

- 8 -

Plan 18: Het projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (DTM-1m)(blauwe polygoon).